

Оперативно-розшукова діяльність

Сергій Андрусенко

кандидат юридичних наук, доцент,
професор кафедри оперативно-розшукової діяльності
Одеського державного університету внутрішніх справ,
м. Одеса, Україна
andrusenkosergey@ukr.net

Арзу Пашаєв

здобувач кафедри оперативно-розшукової діяльності
Одеського державного університету внутрішніх справ,
м. Одеса, Україна
arzu14@ukr.net

УДК 343.13

<https://doi.org/10.34285/visnyknapu2019.03.095>

ПРИНЦИПИ ДІЯЛЬНОСТІ ОПЕРАТИВНИХ ПІДРОЗДІЛІВ ПІД ЧАС КОНФІДЕНЦІЙНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА

Анотація. Усталена практика використання негласних сил, засобів і методів поліцейськими і спеціальними службами різних країн, метою діяльності яких є протидія злочинності та її організованим формам, засвідчує, що перше місце з них, навіть при результативності новітніх методів електронної розвідки та науково-технічного прогресу, справедливо посідає конфіденційне співробітництво.

Конфіденційне співробітництво є одним із найбільш ефективних і дієвих методів оперативно-розшукової діяльності й широко використовується оперативними підрозділами у випадках, коли необхідно вирішувати складні завдання щодо попередження, виявлення, припинення та розкриття кримінальних правопорушень. Цей метод застосовують слідчі та прокурори у кримінальному провадженні, в якому використовується інформація, отримана внаслідок конфіденційного співробітництва, й прокурори, які здійснюють нагляд за додержанням законів органами, що проводять оперативно-розшукову діяльність, при перевірці додержання вимог чинного законодавства щодо відповідності оперативно-

розшукових заходів з цілями і завданнями оперативно-розшукової діяльності, дотримання встановлених законодавством умов і порядку проведення оперативно-розшукових заходів, а також залучення громадян до їх здійснення на конфіденційній основі та засадах добровільності. Тому з'ясування питання про те, на яких принципах ґрунтується діяльність оперативних підрозділів під час конфіденційного співробітництва, вкрай важливе.

Метою статті є вивчення та систематизація принципів діяльності оперативних підрозділів під час конфіденційного співробітництва.

Зазначено, що конфіденційне співробітництво як складова частина оперативно-розшукової діяльності ґрунтується на тих самих принципах, що і оперативно-розшукова діяльність, але має певні особливості з огляду на негласний характер заходу впродовж його тривання: від етапу встановлення конфіденційних відносин до їх завершення.

Принципи оперативно-розшукової діяльності за своєю сутністю мають імперативний, державно-владний характер і містять загальнообов'язкові приписи, яких мають дотримуватись усі суб'єкти оперативно-розшукової діяльності.

Зроблено висновок, що принципи конфіденційного співробітництва – це керівні засади, нехтування якими негативно позначається на діяльності оперативних підрозділів. Проаналізувавши принципи оперативно-розшукової діяльності, автори виокремили найбільш необхідні з них під час конфіденційного співробітництва.

У статті констатовано, що правове, а також практичне, значення принципів роботи оперативних підрозділів під час зазначеного виду співпраці полягає у тому, що вони відіграють важливу роль у системі законодавчого забезпечення діяльності, пов'язаної із конфіденційною роботою оперативних підрозділів, і забезпечують поєднання вимог законодавства та порядку їх практичної реалізації у діяльності уповноважених оперативних підрозділів під час встановлення та здійснення конфіденційного співробітництва.

Ключові слова: конфіденційне співробітництво; принципи права; принципи оперативно-розшукової діяльності; принципи конфіденційного співробітництва; оперативні підрозділи.

З практики використання негласних сил, засобів і методів поліцейськими і спеціальними службами різних країн, метою діяльності яких є протидія злочинності та її організованим формам, відомо, що найважливішим з таких заходів є конфіденційне співробітництво.

Це – один із найбільш ефективних і дієвих методів оперативно-розшукової діяльності, що широко використовується оперативними підрозділами у випадках, коли необхідно вирішувати складні завдання із попередження, виявлення, припинення та розкриття кримінальних правопорушень. Цей метод застосовують слідчі та прокурори у кримінальному провадженні, в якому використовується інформація, отримана внаслідок конфіденційного співробітництва, й прокурори, які здійснюють нагляд за додержанням законів органами, що проводять оперативно-розшукову діяльність, при перевірці додержання вимог чинного законодавства щодо відповідності оперативно-розшукових заходів з цілями і завданнями оперативно-розшукової діяльності, дотримання встановлених законодавством умов і порядку проведення оперативно-розшукових заходів, а також залучення громадян до їх здійснення на конфіденційній основі та засадах добровільності. Тому з'ясування питання про те, на яких принципах ґрунтується діяльність оперативних підрозділів під час конфіденційного співробітництва, вкрай важливе.

Метою статті є вивчення та систематизація принципів діяльності оперативних підрозділів під час конфіденційного співробітництва.

Правовим, теоретичним та практичним аспектам конфіденційного співробітництва та його принципам у науці оперативно-розшукової діяльності та кримінального процесу були присвячені праці багатьох учених. Під час роботи над науковою статтею автори послуговувалися науковими доробками та вивчали точки зору на окреслену проблему таких учених, як: С. Албул, О. Бандурка, М. Водько, В. Грохольський, О. Джужа, Є. Дідоренко, О. Долженков, І. Козаченко, Д. Никифорчук, М. Перепелиця, М. Погорецький, І. Сервецький, В. Стріжук, Р. Халілев, П. Шапірко, О. Шевчук, В. Шендрик, О. Юхно та інші. Проте багато питань, пов'язаних із теоретичним підґрунтям і практикою застосування принципів оперативно-розшукової діяльності та конфіденційного співробітництва, залишаються не вирішені. Наприклад, питання їх систематизації, визначення видів або докладної характеристики законодавчих актів, що врегульовують цей вид роботи.

Дослідження принципів діяльності оперативних підрозділів під час конфіденційного співробітництва почнемо з розгляду понять “принципи права” та “принципи оперативно-розшукової діяльності”.

Принцип (від лат. *principio, principium*) – основне, початкове положення, керівна ідея, основне правило діяльності. У юридичній літературі під принципами права розуміють ‘вихідні положення, що визначають найбільш вагомі сторони виду державної діяльності’¹, вони є синтезуючими засадами, що призначені для об’єднання певних явищ і процесів та є основою розвитку і функціонування багатьох правових явищ.

Принципи оперативно-розшукової діяльності утворюються в результаті розшукової практики і формулюються в оперативно-розшуковій теорії, відображаються, як правило, у нормах оперативно-розшукового законодавства. Поділяємо думку про те, що ‘принципи оперативно-розшукової діяльності визначають її державно-правовий характер, юридичну природу та легітимність як самостійного виду правоохоронної діяльності’². Вони сприяють дотриманню прав і свобод особистості в оперативно-розшуковій діяльності, створюють передумови для формування концепції всієї її системи, забезпечуючи вдосконалення різних напрямів такої роботи. Враховуючи викладене, можна констатувати, що принципи оперативно-розшукової діяльності за своєю сутністю мають імперативний, державно-владний характер і містять загальнообов’язкові приписи, яких мають дотримуватись усі суб’єкти оперативно-розшукової діяльності.

Більшість принципів оперативно-розшукової діяльності – це правові норми, які безпосередньо регламентують її організаційні, функціональні й тактичні основи або визначають певні умови, за яких можливе і необхідне застосування негласних сил, засобів та методів цієї роботи. На законодавчому рівні у ст. 4 Закону України “Про оперативно-розшукову діяльність” закріплено основні принципи оперативно-розшукової діяльності: ‘верховенства права, законності, дотримання прав і свобод людини’³.

Відповідно до ст. 5 Закону України “Про оперативно-розшукову діяльність”:

Оперативно-розшукова діяльність здійснюється оперативними підрозділами:

¹ М Руденко, М Говоруха та Г Рибалко, *Судова влада та правоохоронні органи України: підруч. для студ. вищих юрид. навч. закладів* (Харків юридичний 2007) 274–6.

² О Джужа та інші, *Оперативно-розшукова діяльність: навч. посіб.* (Правова єдність 2009) 22.

³ Про оперативно-розшукову діяльність: Закон України від 18 лютого 1992 року № 2135-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2135-12> (дата звернення: 03.04.2019).

Національної поліції – підрозділами кримінальної та спеціальної поліції; Державного бюро розслідувань – оперативними, оперативно-технічними, внутрішнього контролю, забезпечення особистої безпеки;

Служби безпеки України – контррозвідкою, військовою контррозвідкою, захисту національної державності, спеціальними підрозділами боротьби з корупцією та організованою злочинністю, оперативно-технічними, внутрішньої безпеки, оперативного документування, боротьби з тероризмом і захисту учасників кримінального судочинства та працівників правоохоронних органів;

Служби зовнішньої розвідки України – агентурної розвідки, оперативно-технічними, власної безпеки;

Державної прикордонної служби України – розвідувальним органом спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади у справах охорони державного кордону (агентурної розвідки, оперативно-технічним, власної безпеки), оперативно-розшуковими підрозділами відповідно спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади у справах охорони державного кордону та його територіальних органів, підрозділами з охорони державного кордону органів охорони державного кордону та Морської охорони, забезпечення внутрішньої безпеки, забезпечення власної безпеки, оперативного документування та оперативно-технічними;

Управління державної охорони – підрозділом оперативного забезпечення охорони виключно з метою забезпечення безпеки осіб та об'єктів, щодо яких здійснюється державна охорона;

органів доходів і зборів – оперативними підрозділами податкової міліції та підрозділами, які ведуть боротьбу з контрабандою;

органів і установ виконання покарань та слідчих ізоляторів Державної кримінально-виконавчої служби України;

розвідувального органу Міністерства оборони України – оперативними, оперативно-технічними, власної безпеки;

Національного антикорупційного бюро України – детективів, оперативно-технічними, внутрішнього контролю⁴.

Розглянемо принципи роботи зазначених суб'єктів оперативно-розшукової діяльності. У розділі II Закону України “Про Національну поліцію” зазначено, що поліція у своїй діяльності керується принципами: верховенства права; дотримання прав і свобод людини; законності; відкритості та прозорості; політичної ней-

⁴ Про оперативно-розшукову діяльність (н 3).

тральності; взаємодії з населенням на засадах партнерства та безперервності⁵.

Разом з тим Державне бюро розслідувань організовується і діє на засадах (ст. 3 Закону України “Про Державне бюро розслідувань”):

<...> верховенства права; законності; справедливості; неупередженості; незалежності і персональної відповідальності кожного працівника Державного бюро розслідувань; відкритості та прозорості діяльності Державного бюро розслідувань для суспільства та демократичного цивільного контролю, підзвітності і підконтрольності визначеним законом державним органам. Державне бюро розслідувань діє гласно тією мірою, що не порушує права і свободи людини і громадянина, не суперечить вимогам кримінального процесуального законодавства та законодавства про державну таємницю; політичної нейтральності і позапартійності; єдиноначальності у поєднанні з колективним способом реалізації окремих повноважень Державного бюро розслідувань⁶.

Відповідно до ст. 3 Закону України “Про Службу безпеки України” діяльність Служби безпеки України, її органів і співробітників ґрунтується на засадах:

<...> законності, поваги до прав і гідності особи, позапартійності та відповідальності перед народом України. В оперативно-службовій діяльності Служба безпеки України дотримується принципів поєднання єдиноначальності і колегіальності, гласності і конспірації⁷.

Основними принципами контррозвідувальної діяльності відповідно до ст. 4 Закону України “Про контррозвідувальну діяльність” є:

<...> законність; повага і дотримання прав та свобод людини і громадянина; позапартійність; безперервність; конспірація, поєднання гласних та негласних форм і методів діяльності; комплексне використання правових, профілактичних та організаційних заходів; адекватність заходів щодо захисту державної безпеки реальним і потенційним загрозам; взаємодія з органами державної влади України, органами місцевого самоврядування, об'єднаннями громадян, юридичними та фізичними особами; підкон-

⁵ Про Національну поліцію: Закон України від 2 липня 2015 року № 580-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19> (дата звернення: 03.04.2019).

⁶ Про Державне бюро розслідувань: Закон України від 12 листопада 2015 року № 794-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/794-19> (дата звернення: 03.04.2019).

⁷ Про Службу безпеки України: Закон України від 25 березня 1992 року № 2229-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2229-12> (дата звернення: 03.04.2019).

трольність та підзвітність відповідним органам державної влади в межах, передбачених законом⁸.

У Законі України “Про Службу зовнішньої розвідки України”⁹ не визначено ні загальних засад, ні принципів діяльності цього державного органу. Державна прикордонна служба України згідно зі ст. 3 Закону України “Про Державну прикордонну службу України” керується принципами:

<...> законності; поваги і дотримання прав та свобод людини та громадянина; позапартійності; безперервності; поєднання гласних, негласних та конспіративних форм і методів діяльності; єдиноначальності; колегіальності при розробці важливих рішень; взаємодії з органами державної влади, органами місцевого самоврядування та громадськими організаціями при здійсненні покладених на Державну прикордонну службу України завдань; відкритості для демократичного цивільного контролю¹⁰.

Державна охорона здійснюється на принципах ‘законності, безперервності, поваги до прав, свобод, гідності людини і громадянина, єдиноначальності’ (ст. 3 Закону України “Про державну охорону органів державної влади України та посадових осіб”¹¹). У зв’язку з проведенням адміністративної реформи в Україні та юридичною невідповідністю у сфері регулювання діяльності органів доходів і зборів Державної фіскальної служби України принципи діяльності оперативних підрозділів податкової міліції та підрозділів, які ведуть боротьбу з контрабандою, не визначено для Державної фіскальної служби України в її керівних нормативно-правових актах, а саме – ані в Положенні про Державну фіскальну службу України, ані в Податковому кодексі України, ані в Митному кодексі України. Відповідно до ст. 2 Закону України “Про Державну кримінально-виконавчу службу України”:

⁸ Про контррозвідувальну діяльність: Закон України від 26 грудня 2002 року № 374-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/374-15> (дата звернення: 03.04.2019).

⁹ Про Службу зовнішньої розвідки України: Закон України від 1 грудня 2005 року № 3160-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3160-15> (дата звернення: 03.04.2019).

¹⁰ Про Державну прикордонну службу України: Закон України від 3 квітня 2003 року № 661-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/661-15> (дата звернення: 03.04.2019).

¹¹ Про державну охорону органів державної влади України та посадових осіб: Закон України від 4 березня 1998 року № 160/98-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/160/98-%D0%B2%D1%80> (дата звернення: 03.04.2019).

1. Основними принципами діяльності органів і установ виконання покарань та слідчих ізоляторів Державної кримінально-виконавчої служби України є:

- 1) законність;
- 2) повага та дотримання прав і свобод людини та громадянина;
- 3) гуманізм;
- 4) позапартійність;
- 5) єдиноначальність;
- 6) колегіальність при розробці важливих рішень;
- 7) взаємодія з органами державної влади, органами місцевого самоврядування, об'єднаннями громадян, благодійними і релігійними організаціями;
- 8) відкритість для демократичного цивільного контролю¹².

У статті 3 Закону України “Про розвідувальні органи України” передбачено, що діяльність розвідувальних органів України здійснюється на основі принципів:

<...> законності; поваги і дотримання прав та свобод людини і громадянина; безперервності; поєднання в межах, визначених законом, гласних та негласних методів і засобів; розмежування сфер діяльності розвідувальних органів, взаємодії і координації їх діяльності; незалежності і оперативності у поданні розвідувальної інформації; позапартійності; підконтрольності і підзвітності відповідним органам державної влади в межах, передбачених законом¹³.

Основними принципами діяльності Національного антикорупційного бюро України є:

<...> верховенство права; повага та дотримання прав і свобод людини і громадянина; законність; безсторонність та справедливість; незалежність Національного бюро та його працівників; підконтрольність і підзвітність суспільству та визначеним законом державним органам; відкритість для демократичного цивільного контролю; політична нейтральність і позапартійність; взаємодія з іншими державними органами, органами місцевого самоврядування, громадськими об'єднаннями (ст. 3 Закону України “Про Національне антикорупційне бюро України”¹⁴).

¹² Про Державну кримінально-виконавчу службу України: Закон України від 23 червня 2005 року № 2713-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2713-15> (дата звернення: 03.04.2019).

¹³ Про розвідувальні органи України: Закон України від 22 березня 2001 року № 2331-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2331-14> (дата звернення: 03.04.2019).

¹⁴ Про Національне антикорупційне бюро України: Закон України від 14 жовтня 2014 року № 1698-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1698-18> (дата звернення: 03.04.2019).

Таким чином, закріплені в деяких нормативно-правових актах принципи діяльності служб та підрозділів, які мають безпосередній стосунок до оперативно-розшукової діяльності, є визначальним чинником для регулювання правових відносин, що складаються в цій правовій сфері, а також для оперативно-розшукової практики, забезпечуючи правильне застосування правових норм, прийняття законних та обґрунтованих рішень у оперативно-розшуковій діяльності та під час оперативного супроводження кримінального провадження.

У колі правознавців, які проводять наукове дослідження проблем, що стосуються оперативно-розшукової діяльності, не досягнуто єдності позицій щодо класифікації та видів принципів оперативно-розшукової діяльності.

Принципи оперативно-розшукової діяльності можна поділити на конституційні, загальні та спеціальні.

Так, автори підручника з теорії оперативно-розшукової діяльності поділяють принципи оперативно-розшукової діяльності на:

<...> конституційні (законність, повага й дотримання прав і свобод людини та громадянина), галузеві (конспірація, поєднання гласних і негласних методів та засобів) і принципи, сформульовані в законодавчих актах, які регулюють суміжні види діяльності (гуманізм, централізація управління оперативними апаратами, підконтрольність і піднаглядність, безперервність, взаємодія з державними органами забезпечення безпеки тощо)¹⁵.

Крім принципів законності, поваги й дотримання прав і свобод людини та громадянина, конспірації й поєднання гласних і негласних засобів та заходів до системи принципів оперативно-розшукової діяльності О. Шумілов вважає за доцільне віднести такі: 'гуманізм, оперативність і спільномірність (адекватність) оперативно-розшукового впливу'¹⁶.

Є. Дубоносов виділяє дві групи принципів оперативно-розшукової діяльності:

<...> до першої <...> принципи законності, поваги й дотримання прав і свобод людини та громадянина, конспірації, поєднання гласних і негласних методів і засобів оперативно-розшукової діяльності, до другої –

¹⁵ К Горяинов, В Овчинский, Г Синилова (ред), *Теория оперативно-розыскной деятельности: учебник* (Инфра-М 2006) 27–9.

¹⁶ А Шумилов, *Курс основ оперативно-розыскной деятельности: учебник для вузов* (Издательский дом Шумиловой 2008) 35.

організаційні засади здійснення оперативно-розшукової діяльності, вироблені оперативно-розшуковою практикою (науковості, плановості, зв'язки з населенням, демократичного централізму, єдиноначальності й колегіальності, позапартійної, об'єктивності, прогнозування оперативної обстановки, оперативної готовності, наступальності (оперативності), залучення конфідентів)¹⁷.

Крім принципів, зазначених у ст. 4 Закону України “Про оперативно-розшукову діяльність”, виділяють наступні:

<...> принцип єдності гласних і негласних засобів оперативно-розшукової діяльності, а також комплексно-системного їх використання; принцип достатності заходів і засобів оперативно-розшукової діяльності; принцип оптимізації заходів оперативно-розшукової діяльності; принцип раціональності заходів оперативно-розшукової діяльності; принцип економії заходів оперативно-розшукової діяльності; принцип організації заходів оперативно-розшукової діяльності; принцип взаємодії в застосуванні заходів оперативно-розшукової діяльності різних суб'єктів цієї діяльності, у тому числі тих, що належать до іноземних держав і міжнародних організацій, у межах чинних договорів і угод; принцип гуманності; принцип конспірації; принцип добровільності залучення осіб до виконання завдань оперативно-розшукової діяльності і дотримання конфіденційності в довірчих відносинах оперативних підрозділів із такими особами; принцип забезпечення безпеки, а також правового та соціального захисту осіб (конфідентів), що сприяють оперативно-розшуковій діяльності¹⁸.

Узагальнивши наведену інформацію, визначимо наступні принципи оперативно-розшукової діяльності, які використовують оперативні підрозділи у практичній діяльності: верховенства права; законності; дотримання прав і свобод людини; конспірації; поєднання гласних і негласних методів, заходів та засобів; наступальності оперативно-розшукової діяльності; добровільності конфіденційного співробітництва; забезпечення безпеки гласних і негласних позаштатних працівників; необхідності й достатності сил, методів, засобів оперативно-розшукової діяльності; організації сил, методів, засобів оперативно-розшукової діяльності; раціональності використання сил, методів, засобів оперативно-розшукової діяльності; оптимізації

¹⁷ Е Дубоносов, *Оперативно-розыскная деятельность: учебник и практикум для прикладного бакалавриата* (Юрайт 2014) 80–1.

¹⁸ Э Виленская (ред), *Основы оперативно-розыскной деятельности в Украине (понятие, принципы, правовое обеспечение): учеб. пособие для студ. вузов* (РИО ЛАВД 2006) 32–8.

сил, методів, засобів оперативно-розшукової діяльності; взаємодії з державними органами, населенням, неурядовими або громадськими організаціями; цілеспрямованості оперативно-розшукової діяльності; гуманності оперативно-розшукової діяльності; науковості та плановості оперативно-розшукової діяльності; відповідності та адекватності використаних оперативно-розшукових заходів щодо ступеня суспільної небезпечності протиправної діяльності; підконтрольності та підзвітності відповідним органам державної влади в межах, передбачених законом. Зазначимо, що перелік наведених принципів оперативно-розшукової діяльності не є вичерпним, тому в практичній діяльності оперативні підрозділи керуються й іншими принципами. Оперативним підрозділам для виконання завдань оперативно-розшукової діяльності відповідно до п. 14 ч. 1 ст. 8 Закону України “Про оперативно-розшукову діяльність” надано право використовувати конфіденційне співробітництво згідно з положеннями ст. 275 Кримінального процесуального кодексу України¹⁹. Автор науково-практичного коментаря Закону України “Про оперативно-розшукову діяльність” розуміє під конфіденційним співробітництвом:

<...> відносини між уповноваженими на те законом державними органами, їх посадовими особами та громадянами, які виявили згоду співробітничати на негласній основі й за визначених умов. Використовується виключно для виконання встановлених законодавством завдань і обов’язків, покладених на органи, що здійснюють оперативно-розшукову діяльність²⁰.

Підсумовуючи викладене, варто визнати, що принципи конфіденційного співробітництва – це керівні засади, нехтування якими негативно позначається на діяльності оперативних підрозділів. Проаналізувавши принципи оперативно-розшукової діяльності, ми виокремили з них найбільш необхідні для застосування під час конфіденційного співробітництва. Принципами діяльності оперативних підрозділів під час конфіденційного співробітництва є: верховенства права під час встановлення та використання конфіденційного співробітництва; законності конфіденційного співробітництва; дотримання прав і свобод людини при конфіденційному співробітництві; професійності опера-

¹⁹ Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України від 13 квітня 2012 року № 4651-VI. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/4651-17> (дата звернення: 03.04.2019).

²⁰ І Сервецький, *Науково-практичний коментар Закону України “Про оперативно-розшукову діяльність”* (Парламентське видавництво 2000) 111.

тивного працівника; добровільності конфіденційного співробітництва; конспірації конфіденційного співробітництва; юридичного оформлення конфіденційного співробітництва; придатності конфіденційного співробітника; можливості залучення осіб до конфіденційного співробітництва; збереження індивідуальності конфіденційного співробітника – іноземця; збереження конфіденційності відомостей, отриманих посадовими особами оперативних підрозділів під час конфіденційного співробітництва; забезпечення безпеки конфіденційного співробітника; правового й соціального захисту конфіденційного співробітника; відповідності та адекватності використаного конфіденційного співробітництва щодо ступеня суспільної небезпечності протиправної діяльності; підконтрольності і підзвітності відповідним органам державної влади в межах, передбачених законом.

Правове, а також практичне, значення принципів роботи оперативних підрозділів під час зазначеного виду співпраці полягає у тому, що вони відіграють важливу роль у системі законодавчого забезпечення діяльності, пов'язаної із конфіденційною роботою оперативних підрозділів, і забезпечують поєднання вимог законодавства та порядку їх практичної реалізації у діяльності уповноважених оперативних підрозділів під час встановлення та здійснення конфіденційного співробітництва.

REFERENCES

List of legal documents

Legislation

1. Kryminalnyi protsesualnyi kodeks Ukrainy [The Criminal Procedural Code of Ukraine]: Zakon Ukrainy [Law of Ukraine] vid 13 kvitnia 2012 roku № 4651-VI. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/4651-17> (accessed: 03.04.2019) (*in Ukrainian*).
2. Pro Derzhavne biuro rozsliduvan [On the State Bureau of Investigations]: Zakon Ukrainy [Law of Ukraine] vid 12 lystopada 2015 roku № 794-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/794-19> (accessed: 03.04.2019) (*in Ukrainian*).
3. Pro Derzhavnu kryminalno-vykonavchu sluzhbu Ukrainy [On the State Criminal Enforcement Service of Ukraine]: Zakon Ukrainy [Law of Ukraine] vid 23 chervnia 2005 roku № 2713-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2713-15> (accessed: 03.04.2019) (*in Ukrainian*).
4. Pro derzhavnu okhoronu orhaniv derzhavnoi vlady Ukrainy ta posadovykh osib [On the State Protection of the State Authorities of Ukraine and Officials]: Zakon Ukrainy [Law of Ukraine] vid 4 bereznia 1998 roku № 160/98-BP. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/160/98-%D0%B2%D1%80> (accessed: 03.04.2019) (*in Ukrainian*).

5. Pro Derzhavnu prykordonnu sluzhbu Ukrainy [On the State Frontier Service of Ukraine]: Zakon Ukrainy [Law of Ukraine] vid 3 kvitnia 2003 roku № 661-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/661-15> (accessed: 03.04.2019) (*in Ukrainian*).
6. Pro kontrrozviduvalnu diialnist [On Counterintelligence Activities]: Zakon Ukrainy [Law of Ukraine] vid 26 hrudnia 2002 roku № 374-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/374-15> (accessed: 03.04.2019) (*in Ukrainian*).
7. Pro Natsionalne antykoruptsiine biuro Ukrainy [On the National Anti-Corruption Bureau of Ukraine]: Zakon Ukrainy [Law of Ukraine] vid 14 zhovtnia 2014 roku № 1698-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1698-18> (accessed: 03.04.2019) (*in Ukrainian*).
8. Pro Natsionalnu politsiuu [On the National Police]: Zakon Ukrainy [Law of Ukraine] vid 2 lypnia 2015 roku № 580-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19> (accessed: 03.04.2019) (*in Ukrainian*).
9. Pro operatyvno-rozshukovu diialnist [On Operative Investigation Activity]: Zakon Ukrainy [Law of Ukraine] vid 18 liutoho 1992 roku № 2135-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2135-12> (accessed: 03.04.2019) (*in Ukrainian*).
10. Pro rozviduvalni orhany Ukrainy [On the Intelligence Agencies of Ukraine]: Zakon Ukrainy [Law of Ukraine] vid 22 bereznia 2001 roku № 2331-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2331-14> (accessed: 03.04.2019) (*in Ukrainian*).
11. Pro Sluzhbu bezpeky Ukrainy [On Security Service of Ukraine]: Zakon Ukrainy [Law of Ukraine] vid 25 bereznia 1992 roku № 2229-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2229-12> (accessed: 03.04.2019) (*in Ukrainian*).
12. Pro Sluzhbu zovnishnoi rozvidky Ukrainy [On the Foreign Intelligence Service of Ukraine]: Zakon Ukrainy [Law of Ukraine] vid 1 hrudnia 2005 roku № 3160-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3160-15> (accessed: 03.04.2019) (*in Ukrainian*).

Bibliography

Authored books

13. Dubonosov E, *Operativno-rozysknaja dejatel'nost': uchebnik i praktikum dlja prikladnogo bakalavriata [Operative and Investigation Activity: textbook and workshop for applied undergraduate]* (Jurajt 2014) 80–1 (*in Russian*).
14. Dzhuzha O ta inshi, *Operatyvno-rozshukova diialnist: navch. posib. [Operative and Investigation Activity: teach. manual]* (Pravova yednist 2009) 22 (*in Ukrainian*).
15. Gorjainov K, Ovchinskij V, Sinilov H, *Teoriija operativno-rozysknoj dejatel'nosti: ucheb. [Theory of Operative and Investigation Activity: textbook]* (Infra-M 2006) 27–9 (*in Russian*).
16. Rudenko M, Hovorukha M, Rybalko H, *Sudova vlada ta pravookhoronni orhany Ukrainy [Judiciary and Law Enforcement Agencies of Ukraine]* (Kharkiv yurydychnyi 2007) 274–6 (*in Ukrainian*).
17. Servetskyi I, *Naukovo-praktychnyi komentar Zakonu Ukrainy "Pro operatyvno-rozshukovu diialnist" [Scientific and Practical Commentary of the Law of Ukraine "On Operative Investigation Activity"]* (Parlamentske vydavnytstvo 2000) 111 (*in Ukrainian*).
18. Shumilov A, *Kurs osnov operativno-rozysknoj dejatel'nosti [The Course of the Fundamentals of Operative and Investigation Activity]* (Izdatel'skij dom Shumilovoj 2008) 35 (*in Russian*).

Edited books

19. Vilenskaja Je (ed), *Osnovy operativno-rozysknoj dejatel'nosti v Ukraine (ponjatie, principy, pravovoe obespechenie): ucheb. posobie dlja stud. vuzov [Fundamentals of Operative and Investigation Activity in Ukraine (Concept, Principles, Legal Support): teach. manual allowance for stud. of higher education]* (RIO LAVD 2006) 32–8 (in Russian).

Serhii Andrusenko

PhD in Law, Associate Professor,
professor, department of operative and detective activity,
Odessa State University of Internal Affairs,
Odessa, Ukraine

Arzu Pashaiev

applicant, department of operative and detective activity,
Odessa State University of Internal Affairs,
Odessa, Ukraine

PRINCIPLES OF ACTIVITIES OF OPERATIVE UNITS DURING
CONFIDENTIAL COOPERATION

Abstract. The established practice of using silent forces, tools and methods by police and special services of different countries, whose purpose is to counter crime and its organized forms, certifies that the first among them, even with the effectiveness of the latest methods of electronic intelligence and scientific and technological progress, is rightly confidential cooperation.

Confidential cooperation is one of the most effective and efficient methods of operational and search activity and is widely used by operational units when it is necessary to solve complex problems of prevention, detection, termination and disclosure of criminal offenses. This method is used by investigators and prosecutors in criminal proceedings that use information obtained as a result of confidential cooperation and prosecutors, who oversee law enforcement by law enforcement agencies in verifying compliance with applicable legislation on the compliance of operational and search activities, goals and objectives of operational search activities, compliance with statutory conditions and procedures for conducting operational search activities, as well as with involving citizens in their implementation on a confidential and voluntary basis.

Therefore, it is very important to clarify the principles on which the operations of operational units are based in confidential cooperation.

The purpose of the article is to study and systematize the principles of activities of operative units during confidential cooperation.

It is stated that confidential cooperation as an integral part of operational search activity is based on the same principles as operational search activity, but has certain peculiarities in view of the tacit nature during the event: from the stage of establishing confidential relations until their completion.

The principles of operational search activity are inherently imperative, state-governmental in nature and contain mandatory provisions that must be observed by all subjects of operational search activity.

It is concluded that the principles of confidential cooperation are guiding principles that neglect the activities of operational units. Analyzing the principles of operational and search activities, the authors have identified the most necessary of them during confidential cooperation.

The article states that the legal as well as practical importance of the principles of activities of operative units during this type of cooperation lies in the fact that they occupy the main place in the system of legislative support of activities related to the confidential work of operational units and at the same time provide a combination of legal requirements and the procedure for their practical implementation in the activities of authorized operational units during the establishment and implementation of confidential cooperation.

Keywords: confidential cooperation; principles of law; principles of operational search activity; principles of confidential cooperation; operative units.